

KOLMAS PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2021

Mk 1:29–39 (5Ms 32:36–39; 2Kr 1:3–7)

29 Aga nemad tulid kohe pärast sünagoogist lahkumist koos Jaakobuse ja Johannesega Siimona ja Andrease majja.

30 Aga Siimona ämm lamas voodis palavikus. Ja otsekohe räägiti Jeesusele temast.

31 Ja Jeesus astus ta juurde, võttis tema käest kinni ja aitas ta üles. Ja palavik lahkus Siimona ämmast ning ta teenis neid.

32 Aga õhtu jõudes, kui päike oli loojunud, toodi Jeesuse juurde kõik haiged ja kurjast vaimust vaevatud;

33 terve linn oli kogunenud maja ukse ette.

34 Ja Ta tervendas paljusid, kes põdesid mitmesuguseid haigusi, ning ajas välja palju kurje vaime ega lubanud kurjadel vaimudel rääkida, sest need teadsid, kes Ta on.

35 Ja vara hommikul enne valget tõusis Jeesus üles, väljus ning läks tühja paika ja palvetas seal.

36 Ja Siimon ja ta kaaslased ruttasid Talle järele

37 ning leidsid Ta. Ja nad ütlesid Talle: «Kõik otsivad Sind!»

38 Tema aga ütles neile: «Läki mujale, naaberküladesse, et ma sealgi kuulutaksin, sest selleks olen ma tulnud!»

39 Ja Jeesus käis läbi kogu Galilea, jutlustades sealsetes sünagoogides ja ajades välja kurje vaime.

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslaseks olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).¹

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai

¹ Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

esmal kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased² palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

Viimast kinnitab Markuse kavatsetult lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

² Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatselt ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,³ kes, omades meeleva da nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast sures, saada osa Tema võidust.

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmumistest), ent on sama sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatuse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Tulid kohe pärast sünagoogist lahkumist – εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον – täpsem oleks tõlkida nagu 1968. aasta Piiblis: «kogudusekojast (sünagoogist) väljudes tulid nad kohe». Sõna συναγωγή koosneb eessõnast σύν – «[kellegagi] koos» – ja verbist ἄγω – «tooma», «juhtima», «viima» – tähistades nii kokkutulnud kogudust kui ka kogudusekoda. Sõna εὐθέως – «kohe», «sedamaid», «ühtäkki» – kuulub Markuse lemmikute hulka: ta kasutab seda vähemalt 40 korda ning kahtlemata väljendab see nii Jeesuse tegevuse dünaamilisust kui Jeesuse enese erakordset, jumalikku meeleva da.

³ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filii*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

Koos Jaakobuse ja Johannelega – μετὰ Ἰακώβου – nimi Ἰάκωβος tuleneb heebrea nimest יַאֲקֹב – «kannahoidja», «petis». Johannese kohta vt esimest joonealust märkust.

Siimona ja Andrease – Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου – nimi Σίμων tuleneb heebrea nimest שִׁמְעוֹן – «ta on kuulnud». Nimi Ἀνδρέας tuleneb sõnast ἀνήρ – «mees» – ja tähendab «mehine».

Lamas voodis – κατέκειτο – õigupoolest «lamas maas», nagu 1968. aasta tõlkes..

Palavikus – πυρέσσουσα – sõna πυρέσσω – «palavikus [haige olema]» – tuleneb verbist πυρά – «tuli», nii et piltlikkuse huvides võiks tõlkida ka «tulikuumana».⁴

Räägiti – λέγουσιν – õigupoolest olevikus «[nad] räägivad / ütlevad».⁵

Jeesusele – αὐτῷ – «Talle». Originaalis ei kasutata ei siin ega järgnevotes salmides Jeesuse nime, vaid asesõna αὐτός – «tema».⁶

Võttis tema käest kinni – κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς – sõna κρατέω – «kinni võtma», «kinni hoidma», «[oma kätte] võtma», «kinni haarama» – üheks kaastähenduseks on millegi võtmise või hoidmisega kaasnev või selle aluseks olev meelevald, omandiõigus.

Aitas ta üles – ἤγειρεν αὐτήν – sõna ἐγείρω tähendab «üles tõstma», «üles äratama».⁷

Ja palavik lahkus Siimona ämmast – καὶ ἀφῆκεν αὐτήν ὁ πυρετός εὐθέως – «ning palavik lahkus temast jalamaid».

Ta teenis – διηκόνει – sõna διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».⁸

Toodi – ἔφερον – sõna φέρω tähendab eeskätt «kandma».

Jeesuse juurde – πρὸς αὐτὸν – «Tema juurde».

⁴ 1739. aasta Piiblis: «sojas töwwes».

⁵ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja ka EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks. Nii 1968. aasta kui 1989. aasta tõlgetes (nagu ka vanemates) on oleviku ajavorm säilitatud.

⁶ Nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יְהוֹשֻׁעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

⁷ Seda sõna kasutatakse ka Jeesuse ülestõusmise või ülesäratamise kohta surnuist.

⁸ Siit on pärit ka sõna διάκονος – «diakon», «abiline», «hoolekandja».

Kõik haiged – πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας – sõnasõnalt «kõik, kellel oli midagi pahasti» või «kõik, kellel oli midagi viga» või «kõik, kes olid halvas seisus».⁹

Kurjast vaimust vaevatud – τοὺς δαίμονιζομένους – sõna δαίμονίζομαι – «kurjast vaimust vaevatud [olema]», «kurja vaimu meelevaldas [olema]» – tuleneb sõnast δαίμων – «deemon», «kuri vaim», ka «[eba-] jumalus».

Maja ukse ette – πρὸς τὴν θύραν – «ukse ette».¹⁰

Tervendas – ἐθεράπευσεν – sõna θεράπεύω tähendab «teenima», «aitama», «tervendama», «ravima», «tervist taastama».¹¹

Kes põdesid mitmesuguseid haigusi – κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις – sõnasõnalt võiks tõlkida ka: «kellel läks halvasti mitmesuguste haiguste tõttu» või «keda vaevasid mitmesugused haigused».

Ajas välja – ἐξέβαλεν – sõna ἐκβάλλω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».¹²

Kurje vaime...kurjadel vaimudel – δαιμόνια...τὰ δαιμόνια – «deemoneid», «deemoneil».

Ega lubanud – καὶ οὐκ ἤφιεν – sõna ἀφίημι tähendab «lubama», «laskma», «luba andma», «voli andma».

Teadsid, kes Ta on – ἤδρισαν αὐτόν – «tundsid Teda».¹³

Vara hommikul enne valget – πρωῒ ἔννουχον λίαν – võiks tõlkida ka «varakult, veel päris öösel».¹⁴

⁹ Väärrib tähelepanu, et kui siin öeldakse, et Jeesuse juurde toodi «kõik haiged» – πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας –, siis ülejäärgmises salmis sedastatakse, et Ta tervendas «paljud haiged» – πολλοὺς κακῶς ἔχοντας, s.t osa haigeid pidi jääma terveks tegemata.

¹⁰ 1739. aasta Piiblis on 33. salm tõlgitud väga stiilselt: «Ja keik se lin olli ukse ette kokko tulnud.»

¹¹ Siit tuleneb ka eesti keeles tarvitatav võõrsõna «teraapia».

¹² 1989. aasta Uues Testamendis originaali mõtet hästi edasi andvalt: «kihutas välja».

¹³ 1968. aasta piiblitõlkes: «sest et nad teda tundsid». 1739. aasta Piibel lisab huvitava tõlgendusvõimaluse: «ei lasknud neid kurje waimusid mitte räkida, et nemmad tedda tundsid».

¹⁴ 1739. aasta Piiblis: «Ja warra hoñiko, kui weel öige ö olli».

Tõusis Jeesus üles – ἀναστὰς – «üles tõusnud» (partitsiip). Sõna ἀνίστημι tähendab nii «püsti tõusma» kui ka «[unest] üles tõusma» ja «[surnuist] üles tõusma».¹⁵

Läks – ἀπῆλθεν – sõnasõnalt «läks ära».

Tühja paika – εἰς ἔρημον τόπον – sõna ἔρημος tähendab «üksildane», «üksik», ka «asustamata», «tühi».¹⁶

Palvetas – προσήχετο – sõna προσεύχομαι – «palvetama» – koosneb eessõnast πρὸς – «[kellegi/milleg] poole» – ja verbist εὔχομαι – «paluma», «soovima» – ning selle kaastähenduseks on kellelegi palves suunatud olemine või palves kellegi poole hüüdmine.¹⁷

Ruttasid Talle järele – κατεδίωξαν αὐτὸν – sõna καταδιώκω tähendab «[kellelegi] järgnema/järgi minema».

Ning leidsid Ta – καὶ εὗροντες αὐτὸν – sõnasõnalt «ja Ta leidnud», «ja kui nad Ta leidsid» (partitsiip). Sõna εὕρισκω tähistab enamasti tegelikult taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.¹⁸

Ütlesid Talle – λέγουσιν αὐτῷ – «ütlevad Talle».

Otsivad – ζητοῦσιν – sõna ζητέω tähendab «otsima», «taotlema», «nõudma», «nõudlema».

Tema aga ütles neile – καὶ λέγει αὐτοῖς – «ja [Ta] ütleb neile».

Läki – Ἄγωμεν – sõnasõnalt võiks tõlkida ja «peaksime minema».

Kuulutaksin – κηρύξω – sõna κηρύσσω tähendab eeskätt «[avalikult välja] kuulutama», «proklameerima».

¹⁵ Tegemist oli uue nädala esimese päeva, s.t pühapäevaga. Küllap ei evangelistile ega tema esimestele lugejatele saanud jääda märkamatuks kirjeldatud sündmuse mitmetähenduslikkus. Võrreldes näiteks Mk 16:2 sõnadega καὶ λίαν πρῶτῃ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου – «Ja nädala esimesel päeval väga vara, kui päike oli just tõusmas, tulid nad haua juurde.» Verbist ἀνίστημι tuleneb ka sõna ἀνάστασις – «ülestõusmine» –, millega Uues Testamendis tähistatakse iseäranis Jeesuse surnuist ülestõusmist.

¹⁶ Siit tuleneb ka eesti keeles tarvitav võõrsõna «eremiit» – «üksiklane», «erak». 1989. aasta Uues Testamendis on mitte eriti õnnestunult tõlgitud «tühermaale».

¹⁷ Niisiis ei ole siin tegemist mitte niivõrd millegi endale palumisega, kuivõrd jumalateenistusliku ja vahetule jumalasuhtele viitava aktiga.

¹⁸ Teksti ilmestamiseks võiks ehk tõlkida ka: «kui nad olid Ta avastanud», «kui nad Tema otsa sattusid».

Olen ma tulnud – ἐξελήλυθα – sõnasõnalt «olen välja tulnud». ¹⁹

Ja Jeesus käis läbi kogu Galilea, jutlustades sealsetes sünagoogides – καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν – «ja [Ta] tuli kuulutades kõigisse nende sünagoogidesse kogu Galileas». ²⁰

Sisuline analüüs

Markus ei ütle Jeesuse tutvustamiseks oma evangeeliumi esimestes peatükkides rohkem kui vaid seda, et Ta «tuli Naatsaretist Galileamaalt» (Mk 1:9). Alles hiljem, siis kui on juttu Jeesuse ärapõlgamisest kaaslinlaste poolt, märgitakse, et Ta on «see puusepp, Maarja poeg ning Jaakobuse ja Joosese ja Juuda ja Siimona vend» (Mk 6:3). Jeesuse ema ja vendi ²¹ mainitakse ka Mk 3:31j.

See, et Markuse evangeelium algab nõnda äkiliselt ja ilma sissejuhatusega, ei tulene kindlasti mitte sellest, nagu poleks autor (või allikas, kelleks pärimuse järgi oli suurel määral apostel Peetrus) Jeesuse lapsepõlvelugudest midagi teadnud, vaid esiteks sellest, et Markuse evangeeliumi esmaseks adressaadiks olid tõenäoliselt Rooma kristlased, kellele polnud vaja pikemalt selgitada, kes Jeesus (inimlikus plaanis) oli, ning teiseks autori selgest taotlusest napisõnalisust kui teadlikku stiilivõtet kasutades luua Jeesusest ja Temas teostunud evangeeliumist võimalikult dünaamiline pilt.

Kõik sünnib «ühtäkki» – mitte, nagu tuleks Jeesus eikusilt ja kaoks eikuhugi, vaid pigem on see tunnistuseks Tema tõelisest (ja jätkuvast) kohalolust, olevikust, mis kestab ning milles avaldub ja teostub Jeesuse jumalik meelevald: «Aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal... Ega peiupoisid või paastuda sel ajal, kui peigmees on nende juures!» (Mk 1:15; 2:19)

Vähemalt teataval määral võiks Markuse evangeeliumi koloriiti väljendada apostel Pauluse sõnadega «vana on möödunud, vaata, uus on sündinud» (2Kr 5:17) – Jeesuse kuulutus, et «aeg on täis saanud», tähendab uue jõulist sissemurdmist, mille tulemuseks on, et «värske vein rebestab vanad nahklähkrid» ning tuleb seetõttu «kallata uutesse lähkritesse» (vrd Mk 2:22).

¹⁹ 1739. aasta Piiblis: «seks ollen miña väljaläinud»; 1968. aasta piiblitõlkes: «selleks ma olen välja tulnud». Küllap Jeesus ei pea siin silmas mitte Kapernaumast või Peetruse majast lahkumist, vaid Isa juurest «välja tulemist», s.t inimeseks saamist ja Messiaaks olemist.

²⁰ 1739. aasta Piiblis: «Ja temma piddas jutlust kogodusse koddade sees keik Kalilea-maad läbbi»; 1968. aasta piiblitõlkes: «Ja ta läks ning kuulutas nende kogudusekodades kogu Galileas».

²¹ Kiriku pärimuse järgi oli tegemist kas Jeesuse nõbudega või tema kasuisa Joosepi lastega võimalikust varasemast abielust.

Küllap just seetõttu toonitab Markus mitmel puhul, et Jeesus tegi ühe või teise teo hingamispäeval. Ühelt poolt väljendab see Jeesuse jumalikku meelevaldat: mitte Seadus ei seisa Tema üle, vaid Tema Seaduse üle. Teisalt aga toob hingamispäeva nimetamine koheselt meelde loomise, kuna Moosese Seaduse järgi tuleneb hingamispäeva pühitsemine otseselt jumalikust loomistööst: «Sest kuue päevaga tegi Issand taeva ja maa, mere ja kõik, mis neis on, ja Ta hingas seitsmendal päeval: seepärast Issand õnnistas hingamispäeva ja pühitses selle.» (2Ms 20:11)

Niisiis, kui Jeesus ajab hingamispäeval sünagoogis viibides välja kurja vaimu (Mk 1:23–26) ning jätkab tervendamise ja kurjade vaimude väljaajamisega hingamispäeva pärastlõunal ja ka pärast päevaloojakut, s.t uue päeva hakul, annab Ta ennast tunda sellena, kellel on autoriteet mitte üksnes hingamispäeva üle, vaid ka meelevald vana uueks luua ning rikutut ja rüvetatut taastada ja puhastada.

Kirikuisa Ambrosius ütleb Peetruse ämma tervendamisest kõneldes²², et seeläbi, et Jeesus teeb seda kohe pärast sünagoogis ühest mehest kurja vaimu väljaajamist, Ta näitab, et on tulnud lunastama ning kurjast ja patust vabastama mõlemat sugu. Ambrosiuse sõnul alustab Jeesus mehest, kuna Jumal lõi mehe esimesena, ja võrdleb seejärel üsnagi huvitaval viisil mehe ja naise olukorda: esimene on vaevatud kurjast vaimust, s.t tema patt – kuigi Aadam patustas teisena – on suurem kui naise oma, kes on üksnes palavikus, s.t kelle langemine (Eeva üleastumise näol) oli tingitud rohkem püsimatust meelest kui kurjast tahtest.²³ Ühtlasi näeb Ambrosius Peetruse ämma vaevanud palavikus pilti meid kõiki kimbutavatest pahelistest kirgedest, milleks on näiteks ahnus, himurus, viha, lodevus ja auahnus.

Selles, et Jeesus läheb pärast sünagoogist lahkumist Peetruse ja Andrease majja, võime lisaks praktilisele poolele – kuskil oli Tal ju vaja peatuda – näha sõnumit, et Tema tulemine ei puuduta mitte ainult inimeste n-ö religioosseid vajadusi, vaid Ta on tulnud, et uuendada läbinisti kogu inimene (ja inimkond) ning tema elu. Nii saab Siimona ämmast siin terve inimkonna kehastus – mitte ainult tema ei «lama palavikus maas», vaid me kõik alates pattulangusest oleme samasuguses olukorras. Mitte ainult Peetruse ämma käest ei ole Jeesus tulnud kinni võtma, et teda üles aidata, vaid selleks, et meid kõiki haarata ja surmast ellu äratada. Ning mitte ainult Peetruse ämm ei pea seejärel Jeesust ümmardama, vaid me kõik oleme kutsutud ühel või teisel viisil sedasama tegema.²⁴

²² Liber IV in Lucae, 4.

²³ Ambrosius on siin mõnevõrra leebem Paulusest, kes ütleb: «Sest Aadam loodi enne, seejärel Eeva, ka ei petetud Aadamat, vaid naine peteti ära ja ta sattus üleastumisse.» (1Tm 2:13)

²⁴ Sõna διακονέω, mida siin kasutatakse, on meile – selle sõna kiriklikule kasutusele mõeldes – heaks meeldetuletuseks: igaüks meist peab olema teiste teenija (διάκονος – vrd nt Mk 9:35; 10:43), ning apostel Paulus kasutab isegi Jeesuse enda kohta sõna διάκονος – «diakon», «teener» (Rm 15:8).

Suurem tervendamise ja uuendamise töö läheb lahti pärast päikeseloojangut. Ühelt poolt oli see kindlasti tingitud sellest, et inimesed ei tahtnud haigete Jeesuse juurde kandmisega rikkuda hingamispäeva pühitsemise käsku, teisalt aga on see, nagu öeldud, tunnistuseks, et Jeesuses on saanud alguse ja teostub midagi täiesti uut: aeg on täis saanud ja Jumala riik on päralt jõudnud, uus loomine on alanud.

Palju haigeid saab terveks ja mitmed pääsevad vabaks kurjade vaimude meelevallast. Kuigi tegemist on kahtlemata positiivse sõnumiga, on siin arvatavasti peidus ka teadlik vastandus «kõigi» Jeesuse juurde toodud haigete ja kurjast vaimust vaevatute ning «paljude» terveks ja vabaks saanute vahel – mitte kõik neist ei saanud, terveks, nii nagu ka mitte terve inimkond ei saa osa Kristuses teostunud lunastusest, vaid ainult osa – ja ilmselt (pidades silmas evangeeliumi esmast adressaati) isegi mitte kõik need, kes on Jeesuse juurde «toodud», s.t kes on ristitud (vrd Mk 16:16 hoiatava lõpuga). Alati ei pruugi aidata isegi see, et keegi «Jeesust tunneb»: «[Ta ei] lubanud kurjadel vaimudel rääkida, sest need teadsid, kes Ta on.» (Mk 1:34) – see meenutab nii Jeesuse enda sõnu Mäejutluse lõpul²⁵ kui Jaakobuse kirja hoiatavat tõdemust: «Ka kurjad vaimud usuvad... ja värisevad hirmust.» (Jk 2:19)

Evangelist ei ütle meile midagi selle kohta, kas ja millal rahvahulk lahkus (tuletame meelde, et «keik se lin olli ukse ette kokko tulnud»), ega sellegi kohta, kas ja millal Jeesus viimaks magama sai. Aga ta ei jäta meile äärmiselt rõhutatult selgeks tegemast, et Jeesus tõusis üles väga vara enne valget, s.t õigupoolest pea keset ööd, kesk pilkast pimedust. Pidades silmas nii Markuse evangeeliumi stiili ja ülesehitust (sh selle esialgset vägagi ootamatut lõppu) kui ka evangeeliumi koostamise aegse kristlaskonna olukorda Nero-aegses Roomas, ei ole vaja kuigi palju fantaasiat taipamaks, et siin öeldakse midagi rohkemat ja tähtsamat pelgast kellaajast.

Jeesus tõuseb keset pilkast pimedust uue nädala esimese päeva hakul – see on pilt, mis kujutab nii langenud inimkonda kui seda, kes Jeesus on ja milleks Ta on tulnud. Ta on Jumala Poeg, kellel on täielik meelevald kõige üle, kelles on saanud alguse uus loomine, kes toob langenud loodu pimedasse öösse oma võidurikka ülestõusmise läbi tõelise päevatõusu valguse.

See ei tähenda, et võiksime evangelisti poolt kirjeldatud sündmuste sümbolise tähenduse kõrval jätta tähelepanuta konkreetset sündmused ise. Kahtlemata on väga oluline tähendus sellelgi, mida meile sõnasõnalt üteldakse: Jeesus läheb üksildasse paika, et seal palvetada. Siin on tegemist põhimõttelise iseloomustusega Jeesuse olemusele: kogu Tema elu, kõik Tema teod ja sõnad on suunatud Isale. Johannese

²⁵ Mt 7:22j: Paljud ütlevad mulle tol päeval: «Issand, Issand, kas me ei ole Sinu nimel ennustanud ja Sinu nimel kurje vaimu välja ajanud ja Sinu nimel teinud palju vägevaid tegusid?» Ja siis ma tunnistan neile: Ma ei ole teid kunagi tundnud, minge ära minu juurest, te ülekohtute! Jääd!

evangeeliumi sõnadega: «Minu roog on see, et ma teen selle tahtmist, kes mu on läkitanud, ja lõpetan Tema töö.» (Jh 4:34)

Sedasama väljendavad ka Jeesuse sõnad Teda otsima tulnud jüngritele. Mitte tüdimuse tõttu ei kutsu Ta neid minema «mujale, naaberküladesse», vaid kuna Ta on «välja tulnud» (Mk 1:38; vt ülalt keelelist märkust) selleks, et kuulutada Jumala riigi evangeeliumi kõikjal, ja mitte ainult «naaberkülades», s.t Galileas (vrd Mk 1:39), vaid «kõikjal maailmas», «kogu loodule» (vrd Mk 16:15).

Jeesuse missioon on suurem Markuse evangeeliumi algusosas kirjeldatud Galilea sündmustest. Küll aga on need sündmused suurepäraseks kokkuvõtteks sellest samast Jeesuse missioonist: Ta on tulnud, et päästa ja tervendada kurja meelevolda langenud maailm ning kinkida inimkonnale uus algus; Ta on pidanud seisma silmitsi kompromissitu vastasseisuga, kannatama ja surema, ent keset suurimat pimedust on Ta üles tõusnud, ja kuigi Ta võib – eriti tagakiusamise all kannatavale kristlaskonnale – näida olevat lahkunud, «üksildasse paika» varjule läinud, on Ta siiski leitav ning kutsub omasid Teda järgima kõikjale, kuhu Ta ise läheb, et evangeelium saaks kuulutatud ja seeläbi Jumala riik kõigi inimeste ligi toodud. Kui *paljud* neist *kõigist* viimaks terveks ja vabaks saavad, seda teab küll üksnes Jumal ise.

Jutluseks

Ilmumisaja kolmanda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus äratab usule». Pühapäeva sissejuhatuses märgitakse, et Jeesuse avalik tegevus on alanud ning Ta ilmutab õpetades ja haigeid parandades oma jumalikkust, äratades nõnda usku Temasse kui meie aitajasse ja päästjasse.

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi tekstiks (5Ms 32:36–39) Moosese lahkumislaulu salmid, milles kõneldakse Jumala kavatsusest nii oma rahva üle tema ustavusetuse pärast kohut mõista kui ka tema peale tema armetuses halastada.

Epistlik (2Kr 1:3–7) on apostel Pauluse kinnitus, et Jumal trööstib ja julgustab omasid ka siis, kui neil on «küllaga Kristuse kannatusi», tehes nad omakorda suuteliseks trööstima ja julgustama teisi, kes on «mis tahes ahistuses».

Nii Vana Testamendi lugemine kui Epistel on üsna hästi ühitatavad Markuse evangeeliumi sõnumiga ühelt poolt Jeesusest kui sellest, kellel on meelevald kõige ja kõigi üle, ning teisalt – kuigi see tuleb Evangeeliumis esile vaid kaudselt – sellest, et need, kes Tema päästvast, tervendavast ja uuendavast väest osa saavad ja Teda järgivad, peavad olema valmis koos Temaga kannatades ustavaks jääma, ühtlasi nendesamade kannatuste keskel alati teades, et isegi näiliselt varjul olevana, «üksildasse paika»

läinuna, kontrollib Kristus täielikult olukorda, ei hülga omasid ega tühista oma missiooni kuulutada evangeeliumi kõikjal ja kõikidele, sest «selleks on Ta välja tulnud».

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus on tulnud, et kuulutada Jumala riigi saabumist ja meelearandust. Nagu Ta läks Peetruse ja Johannese majja, leidis sealt maas lamava ja palavikus vaevleva haige ja tegi Ta terveks, nii on Ta tulnud siia, meie langenud maailma, leidnud eest patu ahelates inimkonna ja ta ennast tema eest andes lunastanud.
2. Jeesus on tulnud selleks, et kogu maailm, terve inimkond võiks saada päästetud. Aga nagu tookord Kapernaumas ei saanud terveks ega kurjadest vaimudest vabaks mitte kõik, kes olid Tema juurde toodud või tulnud, nii on see jätkuvalt, kusjuures see tõdemus ei puuduta mitte ainult neid, kes alles tulevad usule Kristusesse, vaid ka neid, kes on juba Tema omade hulgas. Kui Jeesus läheb ära «üksildasse paika» ja «kõik Teda otsivad», siis leiavad Ta viimaks ikkagi vaid käputäis jüngreid ning neil on võimalus Tema juurde jääda ja Tema võidust osa saada ainult siis, kui nad on valmis Talle järgnema kõikjale, kuhu Ta läheb.
3. See tähendab ka valmisolekut Tema järel ja koos Temaga oma risti kanda. Veelgi enam, tihtipeale saabki Kristuse ligiolu ja päästev vägi ilmsiks just risti kaudu, sest «otsekui meil on küllaga Kristuse kannatusi, nõnda on meil küllaga ka julgustust Kristuse kaudu» (2Kr 1:5). Kristuse uueksloov vägi ja Tema jumalik meelevald, mida Markuse evangeelium nii järjekindlalt rõhutab, saab avalikuks eeskätt Tema võidus haiguste ja kurjade vaimude üle. Nii peavad ka Tema järgijad – selleks, et saada osa ülestõusmise ja igavese elu valgusest – olema valmis minema koos Temaga läbi pilkase pimeduse vastu uue loomise algusele.